

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Αρχές Φιλοσοφίας

Γ' τάξη Ενιαίου Λυκείου
(Μάθημα Θεωρητικής Κατεύθυνσης)

ΑΘΗΝΑ 2000

Ομάδα Σύνταξης: Δρ. Σκαλτσογιάννης Παύλος (συντονιστής)
Δρ. Τζωρτζόπουλος Δημήτρης
Τουρνά Χαρινέλα

Copyright (C) 2000: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας
Αδριανού 91, 105 56 Αθήνα

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή ανατύπωση ή φωτοτύπηση μέρους ή όλου του παρόντος βιβλίου, καθώς και η χρησιμοποίηση των ερωτήσεων που περιέχονται σ' αυτό σε σχολικά βοηθήματα ή για οποιοδήποτε άλλο σκοπό, χωρίς τη γραπτή άδεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Πρόλογος 5
- Εισαγωγικό Σημείωμα 7

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 9

ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΓΝΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

1. *Οι προσωκρατικοί φιλόσοφοι* 19
2. *Οι σοφιστές και ο Σωκράτης* 32
3. *Ο Πλάτων*..... 39
4. *Ο Αριστοτέλης*..... 46
5. *Οι σκεπτικοί φιλόσοφοι* 55
6. *Ο Ρενέ Ντεκάρτ*..... 58
7. *Οι εμπειρικοί φιλόσοφοι*..... 67
8. *Ο Ιμάνουελ Καντ* 71
9. *Ο Αρθούρος Σοπενχάουερ*..... 78
10. *Ο Φρειδερίκος Νίτσε*..... 84
11. *Ο Ανρί Μπερξόν*..... 90

Η Θ Ι Κ Η

1. Οι σοφιστές και ο Σωκράτης.....	94
2. Σωκρατικές θεωρίες.....	106
3. Η θεωρία του Αριστοτέλη για τη μεσότητα.....	125
4. Η στωική θεωρία.....	131
5. Η θεωρία του Τόμας Χομπς για το ένστικτο της αυτοσυντήρησης.....	139
6. Η θεωρία του Καντ για την κατηγορική προσταγή.....	146
7. Η θεωρία του ωφελιμισμού.....	155
8. Θεωρίες του εικοστού αιώνα.....	160

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η

1. Η αρνητική στάση του Πλάτωνα απέναντι στην τέχνη.....	186
2. Η καθολική σημασία της ποίησης και ο καθαρτικός χαρακτήρας της τραγωδίας κατά τον Αριστοτέλη.....	194
3. Η θεωρία του Καντ για το ωραίο και το υψηλό.....	200
4. Η τέχνη το πλαίσιο της φιλοσοφίας του Χέγκελ για την ιστορία.....	208
5. Η λυτρωτική αξία της τέχνης κατά το Σοπενχάουερ.....	213
6. Άλλες αντιλήψεις για την τέχνη.....	216
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	224
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	237

Στο εξώφυλλο: Ζακ Λουί Νταβίντ, «Ο θάνατος του Σωκράτη», 1787

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με τα τελευταία βιβλία αξιολόγησης των μαθητών, που πρόκειται να δημοσιευθούν στις αρχές του 2000, ολοκληρώνεται μια σημαντική προσπάθεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας, στόχος της οποίας ήταν η εκπόνηση και διάδοση νέων μεθόδων αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου. Στο πλαίσιο της εκπονήθηκαν τα τρία τελευταία χρόνια δεκάδες βιβλίων που καλύπτουν το σύνολο σχεδόν των μαθημάτων, τα οποία διδάσκονται στο Λύκειο. Τα βιβλία αυτά περιέχουν οδηγίες μεθοδολογίας σχετικές με την αξιολόγηση των μαθητών, παραδείγματα ερωτήσεων διαφόρων τύπων, υποδείγματα εξεταστικών δοκιμασιών, θέματα συνθετικών - δημιουργικών εργασιών και άλλα χρήσιμα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς.

Το έντυπο αυτό υλικό συνοδεύτηκε από την παραγωγή ανάλογου ηλεκτρονικού υλικού, από τη δημιουργία Τράπεζας Θεμάτων και από πολυάριθμες επιμορφωτικές δραστηριότητες σχετικές με την αξιολόγηση των μαθητών.

Η παραπάνω προσπάθεια δεν είχε σκοπό να επιβάλει ένα συγκεκριμένο τρόπο αξιολόγησης ούτε να αυξήσει το φόρτο εργασίας διδασκόντων και διδασκομένων, όπως ισχυρίστηκαν ορισμένοι. Επιδίωξε να ενημερώσει τους καθηγητές για τις σύγχρονες εξεταστικές μεθόδους, να τους δώσει πρακτικά παραδείγματα εφαρμογής τους, να τους προβληματίσει γύρω από τα θέματα αυτά και να τους παράσχει ερεθίσματα για αυτομόρφωση. Πιστεύουμε ότι με το έργο μας συμβάλαμε στη διεύρυνση της δυνατότητας των διδασκόντων να επιλέγουν οι ίδιοι τη μέθοδο που θεωρούν πιο κατάλληλη για την αξιολόγηση των μαθητών τους και βοηθήσαμε στην αύξηση της παιδαγωγικής τους αυτονομίας.

Πεποίθησή μας είναι πως όλα αυτά άλλαξαν το τοπίο στον τομέα της αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου, έφεραν νέο πνεύμα και άρχισαν να τροποποιούν σταδιακά ξεπερασμένες αντιλήψεις και τακτικές που κυριάρχησαν επί πολλά χρόνια στο Ελληνικό σχολείο. Τα θετικά σχόλια που εκφράστηκαν από το σύνολο σχεδόν των επιστημονικών και εκπαιδευτικών φορέων για τα θέματα των εξετάσεων του περασμένου

Ιουνίου, τα οποία διαμορφώθηκαν με βάση το πνεύμα και τη μεθοδολογία της αντίστοιχης εργασίας του Κ.Ε.Ε., επιβεβαιώνουν όσα προαναφέρθηκαν.

Η κριτική που είχε αρχικά ασκηθεί για το έργο μας περιορίζεται συνεχώς, ενώ αυξάνει καθημερινά η αποδοχή του από την εκπαιδευτική κοινότητα και η αναγνώρισή του. Σ' αυτό συνέβαλε ασφαλώς και η βελτίωση του υποστηρικτικού υλικού που παράγεται από το Κ.Ε.Ε., η οποία οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στις παρατηρήσεις και υποδείξεις των διδασκόντων στα Ενιαία Λύκεια. Η συνειδητοποίηση, τέλος, του τρόπου με τον οποίο πρέπει να χρησιμοποιείται το υλικό αυτό στη διδακτική πράξη και ο περιορισμός των σφαλμάτων που διαπράχθηκαν στην αρχή (μηχανική αναπαραγωγή πλήθους ερωτήσεων, υπέρμετρη αύξηση της εργασίας των μαθητών, απουσία εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης κτλ.) οδήγησαν σε πολύ θετικά αποτελέσματα, τα οποία όσο περνά ο καιρός θα γίνονται εμφανέστερα.

Η διαπίστωση αυτή μας ενισχύει να συνεχίσουμε την προσπάθειά μας και να την επεκτείνουμε, εκπονώντας ανάλογο υλικό και για άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες, εφόσον εξασφαλιστούν οι απαραίτητες οικονομικές και λοιπές προϋποθέσεις.

Τελειώνοντας, επιθυμώ να ευχαριστήσω όλους τους συνεργάτες μου στο Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, οι οποίοι εργάστηκαν αφιλοκερδώς, με αφοσίωση και σπάνιο ζήλο και επιτέλεσαν κάτω από δύσκολες συνθήκες σημαντικό έργο. Ευχαριστώ ακόμη όλους τους εκπαιδευτικούς που με ποικίλους τρόπους στήριξαν την προσπάθειά μας και βοήθησαν στην επιτυχία της. Ξέχωρες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στις δακτυλογράφους του Κ.Ε.Ε, στο τεχνικό προσωπικό του, στον Προϊστάμενο της Γραμματείας του κ. Γεώργιο Κορκόντζηλα και στους εκδότες που συνεργάστηκαν μαζί μας από το 1997 μέχρι σήμερα.

Αθήνα, Ιούνιος 2000

Καθηγητής Μιχάλης Κασσωτάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Ε.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το παρόν βοήθημα έχει στόχο να παράσχει υποστηρικτικό υλικό στους καθηγητές που διδάσκουν το ακόλουθο σχολικό βιβλίο:

Θ. Ν. Πελεγρίνης: Αρχές Φιλοσοφίας, Γ΄ Ενιαίου Λυκείου Θεωρητικής κατεύθυνσης, Υπ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι.-Ο.Ε.Δ.Β. 1999

Η διάρθρωση της ύλης έχει γίνει με βάση όσα ορίζονται στο ισχύον Π.Δ. για την αξιολόγηση των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου στο μάθημα της φιλοσοφίας¹ και με βάση τους διδακτικούς στόχους του μαθήματος, οι οποίοι έχουν οριστεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο². Έτσι οι ερωτήσεις έχουν ενταχθεί σε δύο κατηγορίες: Στην πρώτη κατηγορία, της **γνώσης-κατανόησης**, ελέγχεται εάν και κατά πόσον οι μαθητές έχουν κατανοήσει τις ιδέες και τις διάφορες φιλοσοφικές θεωρίες που αναπτύσσονται στο σχολικό βιβλίο, ενώ στη δεύτερη κατηγορία, της **σύνθεσης-κρίσης**, ζητείται από τους μαθητές να (ανα)συνθέσουν όσα γνωρίζουν και επιπλέον να αξιολογήσουν, να κρίνουν αυτές τις ιδέες και θεωρίες.

Οι ερωτήσεις που περιλαμβάνονται σε αυτές τις δύο κατηγορίες αφορούν στην ύλη του σχολικού βιβλίου καθώς και σε παρατιθέμενα αποσπάσματα που προέρχονται αποκλειστικά από τις πηγές, δηλαδή από τα κείμενα των μεγάλων φιλοσόφων³. Επιδιώχθηκε αυτά τα αποσπάσματα να είναι τέτοια, ώστε να διασαφίζουν, να εμβαθύνουν και να προεκτείνουν θέματα που εξετάζονται στο σχολικό βιβλίο.

Στο τέλος κάθε ενότητας, υπό τον τίτλο **Συνοδευτικά Κείμενα**, παρατίθενται αποσπάσματα από πηγές ή από βοηθήματα, τα οποία επίσης συνδέονται με το περιεχόμενο του σχολικού βιβλίου και συνεπώς βοηθούν στην πληρέστερη κατανόηση των θεμάτων που αναπτύσσονται σε αυτό.

¹ Βλ. Π.Δ. 246/98, όπως τροποποιήθηκε με το Π.Δ. 94/99, άρθρο 18, ενότητα ΙΓ΄, παρ. α.

² Βλ. *Οδηγίες για τη διδασκαλία των Φιλολογικών Μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο*, Υπ.Ε.Π.Θ. - Π.Ι., Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Αθήνα 1999, σσ. 215-216.

³ Η συγγραφική ομάδα θεωρεί ότι οι πρωτογενείς πηγές πρέπει να αποτελούν διαρκές σημείο αναφοράς κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της φιλοσοφίας.

Ευελπιστούμε ότι αυτό το πόνημα θα βοηθήσει τους καθηγητές στο δύσκολο έργο τους και προσβλέπουμε, όπως πάντα, στις παρατηρήσεις και υποδείξεις τους, ώστε να βελτιωθεί στο μέλλον⁴.

Αθήνα, Ιούνιος 2000

Η Ομάδα Σύνταξης

⁴ Σε όσα μεταφρασμένα αποσπάσματα δεν αναφέρεται ο μεταφραστής η μετάφραση έχει γίνει από κάποιο μέλος της συγγραφικής ομάδας. Οι βιβλιογραφικές παραπομπές αναφέρονται συντομογραφικά μέσα στο κείμενο και πλήρως στο τέλος του βιβλίου (βλ. Βιβλιογραφία).